

Отже, у висновках нашого дослідження можна сказати, що Західноукраїнська Народна Республіка, здобувши незалежність, почала формувати армію, щоб втримувати натиск польської влади. Регулярною армією ЗУНР була Українська Галицька Армія. УГА у своїй структурі мала авіацію, кінноту, піхоту та артилерію. Необхідно зазначити, що Українська Галицька Армія відзначалася своєю дисциплінованістю та високо організованістю і будувалася виключно на правових засадах. Свідченням цього є факт, що за весь час будівництва і функціонування УГА польське населення не відчувало утисків чи дискримінації. Тому можна сказати, що Українська Галицька Армія була високоморальною і боролася за національне визволення, на прикладі УГА ми бачимо, що для будівництва вільної та незалежної держави необхідні власні національні збройні сили.

Список використаних джерел:

1. Гнатевич Б., Думін О. Українська Галицька армія. *Історія Українського Війська*. Львів, 1936. С. 533—535.
2. Держава і право ЗУНР. URL: <http://www.refine.org.ua/pageid-5045-4.html> (дата звернення: 03.04.2018).
3. Кравчук М.В. Організаційно-правові засади військового будівництва Західно-Української Народної Республіки. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003, №7. С. 34—41.
4. Присяга військ Західно-Української Народної Республіки. URL: <http://www.ucrainarma.org/doc/prysiaha-vijsk-zunr.html> (дата звернення: 03.04.2018).
5. Кравчук М.В. Організація і структура Збройних Сил ЗУНР. Міжнародна наукова конференція присвячена 75-річчю ЗУНР. Івано-Франківськ, 1993. С. 35—37.
6. Кравчук Н.В. Военный фактор в строительстве Западноукраинской Народной Республики. *Закон и жизнь*. 2013, №12/2. С. 108—111.

Науковий керівник: Грубінко А.В., к.і.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ТНЕУ.

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО

ПЛЮТА Катерина Любомирівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

У сучасних умовах духовного і національного відродження України необхідно відновлювати історичну правду про українських вчених-правників, що були відданими борцями за національну справу, та вивчати їх вклад у становлення української незалежної держави.

Заявлена наукова тема була предметом дослідження істориків держави і права України, зокрема: П. Стецюка, В. Возьного, А. Коваля, М. Бармака, О. Субтельного,

В. Ухача та ін. [4; 5].

Метою наукової розвідки є поглиблення історико-правових знань про загальнотеоретичні погляди С. Дністрянського на право та державу. Для висвітлення поставленої мети ми ставимо наступні завдання: характеризувати поняття держави в творчості С. Дністрянського; визначити роль і місце наукової спадщини С. Дністрянського в українській юридичній науці.

Для правової думки будь-якого народу, в тому числі й українського, визначальною є діяльність когорти таких вчених і мислителів, творча й наукова спадщина яких є фундаментом для її розвитку загалом. Окрім того, вона також є частиною загальноєвропейської правової думки, її доповненням і збагаченням. Власне, одним з таких вчених був Станіслав Дністрянський, один з найвизначніших правників і політологів XX століття. Варто зазначити, що С. Дністрянський увійшов до історії українського правознавства, як відомий український теоретик конституціоналізму. Зокрема, академік С. Дністрянський створив власну доктрину (концепцію) держави і права, в основі якої лежало твердження про соціальний характер норм і природничих засад права [2]. Він доводив первинність права порівняно з політикою, стверджував, що політика утворюється на основі наявних норм суспільного життя, а сама держава є вищим проявом органічних суспільних зв'язків. При цьому, народ як окремий органічний суспільний зв'язок вищий за державу і має свою організацію з власними цілями. На думку науковця існують генетично обумовлені «органічні суспільні зв'язки», в основі яких лежить родина, рід, плем'я тощо. Проявом цих зв'язків є подружжя, договори, спадщина та інші поширені форми відносин між людьми. Подібні соціальні зв'язки старші за державу, не є її витвором, їх розвиток базується на внутрішній силі суспільства [2].

Іншу групу складають «організаційні суспільні зв'язки» - Церква, суспільні стани, класи тощо. Відповідно вчений виходив з первинності права порівняно з політикою, стверджував, що політика утворюється на основі вже наявних норм суспільного життя. Держава є вищим типом органічних суспільних зв'язків. Вона ґрунтується на територіальному принципі і, зберігаючи внутрішній суспільний лад, забезпечує свої цілі, підпорядковуючи цілі нижчих зв'язків (родин, родів, племен) своїй вищій меті. Але вона не повинна зачіпати внутрішньої сфери (автономії) родини, роду, племені, якщо вони відповідають вищим державним інтересам [2].

Народ як окремий органічний суспільний зв'язок вищий за державу і має свою організацію з власними цілями. Але до органічних суспільних зв'язків належить лише такий народ (нація), в основі консолідації якого лежить національна свідомість, що нівелює всі інші станові й релігійні різниці і сприяє оформленню національної ідеї.

Коли держава підтримує народ у досягненні його мети, вони виступають разом, а в іншому разі народ веде боротьбу з державою за своє самовизначення. Тим самим обґрунтовувалося, зокрема, право українського народу на самовизначення на своїй етнічній території [2].

С. Дністрянський, характеризуючи державу, писав: «...Поступаючись методом історизму в праві, пропоную образ новітньої держави. В основі концепції державотворення покладено пророчі слова поета «В своїй хаті своя правда і сила і воля», поєднані з правом народів на самовизначення; справжнє народне законодавство в державі, створене на засаді справедливості та загальній пошані до праці; принципи порядку її організації як провідні основи державної сили та постійне намагання реалізації «волі народу» в усіх сферах державного та суспільного життя» [3].

Станіслав Дністрянський власну концепцію держави і права виклав у багатотомно-

му незавершеному курсі «Загальна наука права і політики» (Т. 1. - Прага, 1923), а також у низці інших загальнотеоретичних праць [2].

Для історико-правових поглядів С. Дністрянського, найбільш яскраво виражених у вище згаданому курсі, характерні прихильність до схеми української історії М.С. Грушевського, певна ідеалізація княжої старовини, яка ототожнювалася з народоправством, заперечення існування на східнослов'янських землях феодалізму сеньйорвасального типу, різке розмежування української та російської державності. Остання, на його думку, була збудована на засадах орієнтального (тобто східного) деспотизму [2].

Предметом дослідження вченого був великий період - аж до утворення і розвитку Радянської України і Радянської Росії, яким він дав досить зважену об'єктивну оцінку.

Слід зазначити, що його праці опубліковані як українською, так і німецькою, польською, французькою та чеською мовами. Серед наукового доробку вченого, найчастіше згадуються такі праці:

- «Полагода шкоди з огляду економічного і соціального» (1897),
- «Заручини в австрійським праві» (1899),
- «Чоловік і його потреби в правній системі. Розвідка з австрійського права» (1900),
- «Австрійське право облігаційне» (1901–1909),
- «Звичаєве право та соціальні зв'язки» (1902),
- «Про природу звичаєвого права» (1904),
- «Реформа виборчого права в Австрії» (1906),
- «Австрійське право приватне» (1906),
- «Природні засади права» (1911),
- «Причинки до реформи приватного права в Австрії» (1912),
- «Самовизначення народів»,
- «Статут для Галичини»,
- «Україна і мирова конференція» (1919),
- «Цивільне право» (1919),
- «Зв'язок і сполука народів» (1920),
- «Будівництво держави і бюрократія» (1921),
- «Нова держава» (1923),
- «Загальна наука права і політики» (1923),
- «Річове право» (1923),
- «Генега та основи права» (1923),
- «Погляди на теорії права та держави» (1925),
- «Соціальні форми права» (1927) [1; 3].

Станіслав Дністрянський був першим у вітчизняному правознавстві, хто висловив ідею необхідності створення комплексної системи правової охорони конституції, ініціатором створення та належного унормування української правничої термінології.

Як представник державницького націоналізму, С. Дністрянський відстоював ідею національно-демократичної держави, право народу на самовизначення в етнічних кордонах. С. Дністрянський підкреслював значення природних умов для національного самовизначення [3].

Таким чином, С. Дністрянський приділяв увагу різним аспектам правової науки та проблемам походження держави. Увійшов до історії українського правознавства, як відомий український теоретик конституціоналізму, створивши власну концепцію держави і права. Конституційні проекти С. Дністрянського були втіленням передової політично-

правової української думки періоду боротьби за національну державність.

У вітчизняній політологічній науці Станіслава Дністрянського вважають одним із основоположників національно-державницького напрямку, автором політичної концепції української держави.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія Львова. Т.2 / За ред. А. Козицького. Львів, 2008. 608 с.
2. Загальна наука права і політики. Т. 1. Прага, 1923.
3. Коваль А. Погляди Станіслава Дністрянського на права людини та громадянина. *Збірник наукових праць Одеської національної юридичної академії «Актуальні проблеми політики»*. 2002. Вип. 13-14.
4. Ухач В.З. Історія держави і права України: навчальний посібник (конспекти лекцій). Тернопіль, 2011. 378 с.
5. Ухач В.З. Земельне законодавство ЗУНР, УНР та Української держави: порівняльний аналіз. URL: dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/18707.2. (дата звернення: 08.04.2018).

Науковий керівник: Ухач В. З., к.і.н., доц., доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету.

СОЦІОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО

ПОДКОВЕНКО Тетяна Олександрівна,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Сучасний поступ на шляху реформування політичних, економічних, правових, організаційних засад суспільного життя зумовлює потребу критичного аналізу та глибокого переосмислення вітчизняної політико-правової спадщини. Творена на засадах верховенства права, гуманізму та справедливості, українська політико-правова думка є невід'ємною складовою європейської гуманістичної традиції, яскравим свідченням зародження та утвердження ідеї правової держави. Особливо переломним для вітчизняної історії став період 1917–1921 років – період національно-визвольних змагань українського народу за власну державність, період визрівання ідеї національної держави та її практичної реалізації у доволі складних умовах внутрішньої та зовнішньої інтервенції.

Правові ідеї стосовно розбудови української держави обґрунтовані у наукових працях видатних політичних діячів цієї доби, зокрема В. Винниченка, М. Грушевського, С. Дністрянського, Д. Донцова, М. Драгоманова, Б. Кістяківського, В. Липинського, М. Міхновського, П. Скоропадського стали не тільки теоретичними моделями державотворення, а й своєрідними дороговказами, правовими орієнтирами для нащадків.